

Список використаних джерел

1. Грушевский М. С. На порозі нової України. Київ, 1991. 120 с.
2. Бережков В. М. Страницы дипломатической истории. М.: Наука, 1987. 611 с.
3. Вторая мировая война в воспоминаниях У. Черчилля, Ш. де Голля, К. Хэла, У. Леш, Д. Эйзенхауэра. М.: Политиздат, 1990. 558 с.
4. Кулиш В. М. История второго фронта. М.: Наука, 1971. 659 с.
5. Причина та наслідки відкриття другого фронту. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/world_history/31012/
6. Тегеран-43: взгляд 60 лет спустя: материалы «круглого стола» 2 декабря 2003. Москва, 2004.

Поліна Ящук

УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР ДЕМОКРАТІЇ ТА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

При становленні України як правової держави, демократичних, політичних і економічних змін у суспільстві великої ваги набуває осмислення такого явища, як громадянське суспільство, усвідомлення його сутності, змісту, становлення, розвитку і значення як головної опори демократії.

Актуальність дослідження теоретичних засад розбудови громадянського суспільства та шляхів подальшої демократизації зумовлюється наступними чинниками. По-перше, значимістю проблеми для незалежної України, що вбрала громадянське суспільство як ідеал суспільного розвитку. По-друге, важливістю цієї проблеми для сучасної цивілізації, котра також визначає громадянське суспільство за вище досягнення. По-третє, визнанням взаємозв'язку та взаємовпливу між процесами демократизації та ступенем розвитку громадянського суспільства.

Демократизація є однією з ключових складових сучасної трансформації українського суспільства до світової спільноти. Однак, демократія не дає гарантії щасливого й безтурботного життя, вона не є достатньою передумовою безконфліктного розвитку і не вирішує одномоментно всі неіснуючі суперечності та протиріччя, а лише дає шанс на те, щоб вижити у співпраці з іншими народами світу, щоб ефективно протистояти сучасним глобалізаційним викликам. Адже в соціальному розвитку демократія є не тільки найефективнішим способом подолання суперечностей, вдосконалення й гармонізації суспільних відносин, а й необхідною умовою становлення громадянського суспільства [3, с. 86].

Як відомо, громадянське суспільство починається з такого конструктиву, як активність і відповідальність. Воно виявляється у

сукупності формальних і неформальних неурядових організацій, рухів, ініціативних груп, органів самоуправління та самоорганізації населення, які можуть впливати на державну владу, примушуючи її враховувати різні, іноді суперечливі, інтереси та шукати способи й засоби їх вдоволення, примирення та узгодження. Без зрілого громадянського суспільства є неможливою побудова правової демократичної держави, оскільки тільки внутрішньо вільні, свідомі, небайдужі й активні громадяни здатні спільно контролювати державу, стримувати її від прагнення до розширення власних повноважень за рахунок наступу на громадянські права і тим самим сприяти реалізації принципу «державна для людини, а не людина для держави» [2].

Сучасний етап демократичних перетворень в Україні характеризується загостренням політичних і соціально-економічних суперечностей, посиленням боротьби за владні повноваження між різними гілками влади та окремими її інститутами, критичним падінням рівня довіри громадян до органів державної влади й демократичних інститутів, наростанням соціальної апатії, значним підвищенням тиску з боку зовнішньополітичних чинників впливу. Українці потребують радикальних зрушень в системі цінностей, у характері стосунків між державою і громадянином (суспільством). Покладання на «зв'язки» при захисті особистих інтересів і на «керівництво» при розв'язанні суспільних проб лем, так само, як і мовчазне сприйняття зловживань під час виборів і референдумів, свідчать про те, що громадянська політична культура в Україні залишається досить нерозвиненою.

Нині необхідно насамперед визначити для України стратегічну ціль, яка базуватиметься на цінностях саме нашого народу, з урахуванням нашої культурної спадщини, нашого менталітету, нашої історії, нашої системи освіти, нашої правової системи та рівня правосвідомості тощо. У жодному разі не можна механічно переносити іноземний досвід і намагатися втілити його в повному обсязі в нашій державі без урахування наших історичних, соціальних, культурних, політичних та економічних особливостей. Швидке запровадження в Україні запозичених стандартів, не вкорінених у соціальному бутті та свідомості українського народу, є досить необачним кроком. У випадку, якщо ми постійно дивитимемося на західних або східних сусідів, обираючи, до кого б «приєднатися» або чийм прикладом державного розвитку скористатись, ми поступово втрачатимемо свою національну ідентичність, так і не зрозумівши призначення України [4, с. 208].

Місцеве самоврядування є одним з найважливіших інститутів сучасного суспільства, та виступає індикатором демократичної спрямованості перетворень, що у ньому відбувається. Особливе значення місцевого самоврядування обумовлено його дуальною суспільно-державною природою,

що дозволяє підтримувати баланс державних і громадських інтересів у вигляді управлінських рішень, адекватних існуючим соціальним проблемам. Реальне, а не декларативне місцеве самоврядування в демократичній державі неможливе без елементів громадянського суспільства. Місцеве самоврядування як найбільш близький до населення рівень публічної влади має ґрунтуватися на активній участі мешканців муніципальних утворень у вирішенні питань місцевого значення.

У зв'язку з цим, питання громадянської участі та громадянської активності населення в реалізації влади на місцевому рівні виступають у якості центральної теми для аналізу муніципальних процесів. У даному контексті головне завдання полягає у тому, щоб спробувати визначити тенденції, які дозволяють окреслити динаміку громадянської активності в області муніципальних відносин, у тому числі чинники, що впливають на демократію на місцях.

Проблема участі громадян є тісно пов'язаною з виникненням конституційного лібералізму та розвитком демократії. Разом із тим, незважаючи на величезний політичний досвід сучасних демократій і значні досягнення в його дослідженні, в сучасних соціальних науках однією з найбільш дискусійних залишається проблема пояснення участі громадян в політичному процесі, мотивів їх прагнення у різний спосіб впливати на прийняття суспільних рішень або, навпаки, відчуження від цього процесу.

Незважаючи на солідну історію вивчення і наявність численних робіт, й досі термін «участь» використовується західними авторами в різних контекстах та наповнюється різним змістом. Недостатньо вивченим залишається і сам феномен участі, немає чіткого поділу між ключовими видами: політичною, громадянською, громадською та соціальною участю. Можна відзначити наступну тенденцію: чим більш організований і інституційно-оформлений характер носить та чи інша форма участі, чим сильніше у неї втягнуті формалізовані суб'єкти, які використовують легітимно-оформлені технології (участь у виборах, демонстраціях, діяльності конкретних комітетів і асоціацій тощо), тим більш однозначно воно визначається та характеризується. Найбільші ж розходження спостерігаються при описі горизонтальних, неформалізованих і слабо інституціолізованих форм участі.

У традиційній теорії демократії участь трактується як громадянський обов'язок, як кращий метод забезпечення врахування індивідуальних інтересів у політичному процесі. Ця традиція втілює ідеальну модель «людини політичної» – людини, яка виступає як громадянин у сфері публічних інтересів [1].

Формування і становлення демократії та громадянського суспільства в Україні є одним із вирішальних чинників у боротьбі за ліпший добробут для своєї нації. На нашу думку, подальші кроки у розвитку цієї проблеми

мають бути зосереджені на аналізі всього комплексу демократичних перетворень у суспільстві, включаючи визрівання демократичної самосвідомості населення, підвищення рівня громадянських прав і свобод та інших складників передумов побудови громадянського суспільства із особливим наголосом на місці та ролі держави в підтримці прогресивних перетворень у суспільному житті України.

Список використаних джерел

1. Костенюк В. Громадянська активність на місцях як один з індикаторів інтенсивності муніципальних процесів: український вимір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_10_10
2. Опалько Ю. Розвиток громадянського суспільства в Україні: відповідність стандартам Ради Європи: аналіт. зап. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/May2009/14.htm>.
3. Подковенко Т. О. Український вимір демократії та становлення громадянського суспільства. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 86–91.
4. Чорна Л. Громадська ідея – основа для розробки стратегії розвитку України. Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2012 р., м. Київ). Київ : НІСД, 2013. С. 206–211.